

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה ... בראובן שירש שדה מיעקב ... ואתא בעל חוב דיעקב ... דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה ... בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי.....1
- ב. ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקף עליו במלוה ... ואתא בעל חוב דראובן ... ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה ... אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ... אי פקח אידך מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו.....2
- א. יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן.....2
- ב. ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה.....4
- ג. זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזביני ארעא דלא הזיא לך.....4
- ד. שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות הימנו.....5
- ה. ראובן שמכר שדה לשמעון ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי ... אפילו שלא באחריות.....5

דף עב.

א. נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה ... בראובן שירש שדה מיעקב ... ואתא בעל חוב דיעקב ... דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה ... בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי

ראובן¹ שמכר שדה לשמעון אפילו התנה עמו בפירוש שאינו מקבל עליו אחריות², וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות, ובא בעל חוב של ראובן לטרוף אותה ממנו, אינו יכול לחזור על שמעון, שלמרות שאחריות דעלמא כלומר אחריות כללית קבל עליו שמעון לראובן שאם יטרפוה ממנו שישלם לו, אחריות של ראובן עצמו מי קבל עליו, שהרי כשבעל חובו טורפו ממנו הרי הוא כאילו הוא עדיין בידו, שהרי מה שחייב לו ישנה בידו.

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ רכו ב

² סמ"ע שם ה

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

אבל אם ירש ראובן את השדה מאביו יעקב³, ואח"כ מכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות, ובא בעל חוב של יעקב אביו של ראובן וטרפה מיד ראובן, אף על פי שהוא ירשה מיעקב אביו, חוזר ראובן וגובה כל הדמים משמעון, שבעל חוב של יעקב כבעל חוב דעלמא.

ב. ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקף עליו במלוא

... ואתא בעל חוב דראובן ... ופייסיה בזווי דינא הוא

דאמרי ליה ... אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי

דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ... אי פקח אידך מגבי

להו ניהלייהו ארעא וחדר גבי לה מינייהו

על אף⁴ שלוחה הבא לפרוע, אם יש לו מעות צריך ליתנם לו ואינו יכול לדחותו אצל מקרקעי או מטלטלי, במקום שיש הפסד ללוחה אם יפרע לו מעות, יכול לדחותו ליתן לו קרקע.

כיצד ראובן שמכר לשמעון שדה באחריות ולא נתן לו שמעון המעות אלא זקפו עליו במלוא, ומת ראובן ובא ב"ח של ראובן לטורפה מיד שמעון ופייסו מדמי קרקע שנשאר עדיין בידו, בזה לא נפטרו בני ראובן, וצריך ליתן להם מעותיהם שנתחייב לאביהן בשביל קרקע, ואם יתן להם מעות לא יהיה לו במה לגבות דמי הקרקע שעליהם ליתן בשביל האחריות. אולם אם יתן להם קרקע בחובם יכול לחזור ולגבות מהם, לפיכך אם פקח הוא יתן להם הקרקע על אף שכלוחה עליו ללתת מעות, ויחזור ויטרפנו מהם.

אולם בימינו שתקנו הגאונים לגבות ממטלטלין מהיתומים, א"כ יכול שמעון לחזור לגבות מהם את המעות, ולפיכך אין נ"מ בדין זה אלא יחזיק הקרקע בידו⁵.

א. יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה

אותה מהן

³ סמ"ע שם ז

⁴ טור חו"מ קא

⁵ בדק הבית שם שהשיג על הטור למה כתב שיש זה הא אין בכך נ"מ לדידן ועיין תומים קא ב מש"כ ביישוב דברי הטור

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כבר התבאר במסכת פסחים דף לא. שמצוה על היורשים⁶ לפרוע חוב אביהם, וכופים אותם בכך כמו שכופים את אביהם. במה דברים אמורים, כשהניח קרקעות ואפי' קרקעות שקנה האב או ירש אחר הלואה⁷, ואפילו קרקעות שנכו היתומים מבעל חובות של אביהם לאחר מיתה⁸, שהרי נשתעבדו בחוב אביהם.

אבל אם לא הניח אלא מטלטלים, הואיל ותמיד יכול להבריחם א"כ לא סמכה דעתו של המלוה, ואין עליהם שיעבוד ואין כופין אותם לפרוע חוב אביהם מהם.

אבל מצוה עליהם לפרוע חוב אביהם מהם, שגנאי הוא לאביהן שיהא בכלל לזה רשע ולא ישלם והן יירשו את ממונו ויאכלוהו ויחדו, אלא יכבדו את אביהן⁹ וישלמו חובו ממה שהניח, זהו מן הדין. אבל הגאונים תקנו שיהא בעל חוב גובה מהיורשים מטלטלים שהניח אביהם. וכן הייבים לפרוע חוב אביהם ממלוה שהיתה לאביהם ביד אחרים¹⁰, בין גבו קרקע בין גבו מעות¹¹. אבל אם לא ירשו כלום מאביהם, אין הייבים לפרוע חוב אביהם, ואפילו מצוה ליכא.

⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ קז א

⁷ על אף דלא סמכה דעת המלוה בשעת הלואה על קרקע זו שקנה, ואם היה מוכרה לאחר לא היה המלוה טורפה מיד הלוקח, מ"מ מהיורשים גובין אף מדין תורה, מטעם דלא מחשבי כאחר אלא כהלואה עצמו בדבר של קיימא כגון קרקע. משא"כ במטלטלין שאינם דבר של קיימא, דהא יכול להבריחם ולהעלימם מעין של מלוה, ומשום הכי אינם משועבדים למלוה מדין תורה לכפות ליורשים שיפרעו מהן חובות אביהן. אבל מ"מ משום מצות עשה דכיבוד אב יש בו, שגנאי הוא לאביהן שיהא בכלל לזה רשע ולא ישלם והן יירשו את ממונו ויאכלוהו ויחדו, אלא יכבדו את אביהן וישלמו חובו ממה שהניח. סמ"ע שם א

⁸ ולאחר תקנת הגאונים אף אם לא גבו היורשים החוב אלא הניח שמרי חוב על לוויין שלו, הבעל חוב מוציא מיד היורשים שמרי החוב וגובה בהן, דשמרות מחשבי כמטלטלין וגובה מהן. סמ"ע שם ה

⁹ נראה אפי' אינו אביהם רק דודם דלא שייך ביה מצות כיבוד אב, מ"מ מצוה הואיל ויורשים שיסלקו חובתו, ולא יהיו הם יורשים ומורישם יהיה בכלל לזה רשע. אורים שם ס"ק ד

¹⁰ עיין בתשובת נודע ביהודה קמא חו"מ סי' ל"ד ד"ה וראיתי, שכתב דאין הטעם בזה משום שעבוד דר' נתן, אלא דאף אי נימא דלא כדעת הש"ך בסימן פ"ו סק"ה, ונימא דשעבוד דר' נתן הוא דוקא בדליכא נכסי אחרני, מ"מ בעל חוב גובה ממלוה אפילו באיכא נכסי אחרני שלא מטעם שעבוד דר' נתן רק מדינא, דעיקר פרנסתו ומחייתו בחובות ועיקר סמיכות הבע"ח על זה

¹¹ דמדינא דש"ס (ב"ב קכה א) יש חילוק אם גבה קרקע בע"ח חוזר וגובה, ואם גבו מטלטלין אין בע"ח חוזר וגובה, אבל בתר תקנת גאונים חזרו דין מטלטלין לדין קרקעות. אורים שם ס"ק ה ואפשר שבימינו שרוב עסקינו מטלטים מדינא גובה מעות. ש"ך שם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ב. ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה

ראובן¹² שמכר כל שדותיו לשמעון בבת אחת בשטר אחד¹³, וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי והיא בינונית ולא נשאר בינונית אחרת ביד שמעון, כיון שבעל חוב דינו לגבות מבינונית, לפיכך אם בא בעל חוב של ראובן לגבות, רצה גובה מבינונית שביד לוי, שהוא עיקר שיעבודו ולא היה לו ללוי לקנותו¹⁴, רצה גובה ממה שביד שמעון, שאע"ג שעיקר שיעבודיה ביד לוי, מצי אמר ליה לשמעון אתה נכנסת תחת ראובן בשעבודי ועליך מוטל לשלם לי, לא אטריח אני לוי לדון עמי שהרי הניח לי מקום לגבות, ואפילו לא נשאר ביד שמעון אלא עידית, יכול לגבותו ממנו מטעם זה.

ג. זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזביני ארעא דלא חזיא לך

במה דברים¹⁵ אמורים שגובה מלוי כגון שלקה בינונית שהוא עיקר שיעבודו של בעל חוב, אבל אם לקח עידית או זיבורית אינו יכול לגבות ממנו, שיכול לומר לכך טרחתי וקניתי קרקע שלא מתאימה לך כדי שלא תחזור עלי.

דף עב:

¹² שו"ע ונו"כ שם קיא א

¹³ שאם לא היה בבת אחת יבואר להלן שלא היה יכול בע"ח לטרוף מלוי כלל. סמ"ע שם א

¹⁴ ואף על גב דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן, והניח אצלו זיבורית לא יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי, כדתנן [גיטין מט ע"ב] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית, התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח טירפא הוא בא, ולא שייך לגביה תקון העולם. לבוש. ובסמ"ע ה כתב שעיקר הטעם דאם היתה עדיין ביד שמעון, היה יכול לדחותו מבינונית לזיבורית שקנה ג"כ מיד ראובן, באמרו לו, אם אין אתה נוטל מזיבורית שבידי הרני מחזיר הזיבורית ליד ראובן במכר או במתנה, ותצטרך לגבות ממנו ולא ממני אך כיון דאין ביד לוי הזיבורית להחזירו לראובן, ושעבודו של הבעל חוב דהיינו הבינונית נמצא ביד לוי, יכול לטרוף מידו.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ד. שבק בינונית דכוותה מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות

הימנו

וכן במקרה הנזכר¹⁶ אם נשאר בינונית ביד שמעון, אינו יכול לגבות מלוי אפילו אם לקח בינונית, שיכול לומר לו לכך טרחתי והנחתי לך מקום אצל שמעון לגבות ממנו כדינך בבינונית.

וכל זה לא אינו אלא כשקנאם שמעון בבת אחת, אבל אם קנאם בזה אחר זה וקנה זיבורית באחרונה אינו גובה מלוי, שיכול לומר לו לוי כשקנה שמעון את זו שאצלי הניח לך בני חורין אצל ראובן בעל חובך, ואין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, וכשם שאם היתה עדיין הבינונית ביד שמעון היה דוחה אותה אצל זיבורית מן הטעם הזה שקנאו באחרונה, כך לוי יכול לדחותו אצל זיבורית שנשארה ביד שמעון שהיתה בת חורין באחרונה, שהרי לוי בא מכוח שמעון וכל מה ששמעון יכול לטעון גם לוי יכול לטעון, דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו.

אך אם קנה עידית באחרונה ומכר בינונית ללוי, יכול לגבות מלוי¹⁷.

ה. ראובן שמכר שדה לשמעון ואתא בעל חוב דראובן

וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא

מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי ... אפילו שלא

באחריות

ראובן¹⁸ שמכר שדה לשמעון אפילו שלא באחריות¹⁹, ובא לוי בעל חובו של ראובן להוציאה משמעון, אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה, ואין לוי יכול לומר מה לי ולך והלא אין עליך אחריות, שיאמר לו אף על פי שמכרתי לשמעון שלא באחריות אין רצוני שיהא לשמעון תרעומות עלי.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם

¹⁷ סמ"ע שם י וש"ך ד

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם רכו א

¹⁹ שאם מכרו לשמעון באחריות פשיטא דמצי למידן עמו להיות כבעל דין, דהא יש לראובן ריוח ממון בזה, השבת דיטול לוי משמעון ושמעון יחזור באחריות על ראובן, סמ"ע שם ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת כתובות

ונפקא מינה במה שראובן טוען כנגד הבעל חוב²⁰, שאם עשה שדהו אפותיקי סתם ומכרה, אם יש לו נכסים אחרים, אין בעל חוב גובה מהלוקח, אבל באפותיקי מפורש בעל חוב גובה ממנה, אף על פי שיש לראובן קרקע אחרת ושמעון לא היה יכול לסלקו במעות כיון שהוא אפותיקי. ואף על פי כן יכול ראובן לסלקו במעות. אי נמי נפקא מינה שהוא יודע לטעון יותר²¹. ודוקא במכר יכול ראובן לטעון, אבל אם נתן לו במתנה שלא באחריות²², לא יוכל לטעון בערו שהרי כאן תרעומת.

²⁰ סמ"ע שם ב מהמור

²¹ וכן כשנשבח הקרקע אינו גובה ממנו רק כפי חובו, משא"כ כשהלוקח יהיה הבעל דין אינו יכול לסלקו במעות, וגם גובה ממנו השבח אפילו יותר מחובו ואינו נותן להלוקח רק הוצאותיו להרבה פוסקים בסימן קט"ו [סעיף ב' בהג"ה]. סמ"ע סק"ב. אולם בש"ך א כתב שאין הלכה כן אלא לעולם גובה רק לפי חובו.

²² שאם נתן לו באחריות יש לו הפסד ממון מחמת השבח. סמ"ע שם ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>